

EL TEMPS

Al setembre del 1348, les autoritats municipals de Barcelona i les que representaven el poder del rei Pere van decidir de revocar en part la clàusula de temps que obligava vidus i vídues a esperar un any per tornar a casar-se.

La raó fonamental era l'alt nombre de persones que havien perdut el cònjuge a causa de l'epidèmia de pesta negra que assolà la ciutat.

Jaume d'Agramunt i la pesta del 1348

Xavier Duran, escriptor i periodista científic

Aquest i altres detalls s'expliquen en el llibre de Jordi Günzberg i Moll, *Vida quotidiana a la ciutat de Barcelona durant la pesta negra (1348)* (Rafael Dalmau Editor, 2002). A partir de cròniques municipals, testaments i altres materials —des de tractats mèdics i relats literaris a làpides funeràries—, l'autor ens acosta al trasbals que significà aquesta malaltia en la societat medieval barcelonina. La pesta trobà un terreny ben adobat, ja que la capital catalana, com la majoria de grans ciutats, tenia carrers freds i humits, tan estrets que dificultaven l'arribada de la llum solar i oferien poca ventilació. Això, juntament amb la manca d'higiene, els problemes de subministrament d'aliments de la primera part del segle i el gran tràfic mercantil al port van facilitar l'arribada i expansió de la malaltia.

Les interpretacions sobre les causes de la plaga eren molt diverses. D'acord amb els temps, la consideració d'un càstig diví, de la conjunció negativa dels astres o fins i tot d'una conxorxa jueva van ocupar un lloc important. Però Günzberg també destaca l'aparició de diversos tractats preventius i curatius, escrits en català i en llatí, amb un contingut més científic. Aquí hi aprofundirem una mica.

Un dels tractats és del 1490: *Regiment curatiu e preservatiu de la pestilència*, escrit per Lluís d'Alcanyís, probablement la primera obra mèdica impresa a València. Alcanyís, catedràtic de medicina, va tenir un paper cabdal per a la reforma dels estudis i la pràctica d'aquesta ciència a València. El 1506 va ser cremat viu per judaïtzant.

Una altra obra destacada, la va escriure el lleidatà Jaume d'Agramunt el 1348: *Regiment de preservació a epidèmia e pestilència e mortaldats*. Agramunt adreçà aquesta obra als paers de Lleida per denunciar els amuntegaments humans com a brou de cultiu ideal per a la malaltia; preconitzava la higiene, la netedat dels carrers i l'absència d'escombraries a les ciutats, i recomanava l'ús d'algunes medecines profilàctiques.

Tot i analitzar la contaminació de l'aigua i dels aliments com a factors propagadors de la pesta, Agramunt també creia en la influència dels astres en malalts i malalties, cosa usual en l'època fins i tot entre molts il·lustrats. Màgia, superstició i ciència no se separaren totalment fins més endavant.

No sabem si la carta amb els consells assenyalats i científicament consistents d'Agramunt va ajudar a salvar vides, però sí que tenim constància que el 1349, l'any següent de publicar-se, hi ha registrada a Lleida una sola mort de pesta —tot i que probablement se'n produïren més—. Curiosament, aquesta mort era Jaume d'Agramunt.

**“D'acord amb els temps,
un càstig diví,
la conjunció negativa
dels astres o fins i tot
una conxorxa jueva
podien ser algunes de
les causes de la plaga”**